

Apoštolský list daný motu proprio

Svatého otce Františka

„*Spiritus Domini*“

k úpravě kánonu 230 § 1 Kodexu kanonického práva, týkajícího se přístupu žen k pověření službou lektorátu a akolytátu

Duch Pána Ježíše, nevyčerpatelný zdroj života a poslání církve, rozděluje členům Božího lidu dary, aby tak mohli různým způsobem přispívat k budování církve a hlásání evangelia. Tato charismata se nazývají *službou*, protože jsou veřejně uznaná, ustanovená církví a jsou dána trvale k dispozici společenství věřících a jeho poslání.

V některých případech má tato služba svůj původ v kněžském svěcení. Jiné úlohy byly v dějinách církve ustanoveny a svěřeny jednotlivým věřícím, na základě jejich všeobecného kněžství, na pomoc specifické službě biskupů, kněží a jáhnů. Pověření probíhalo nesvátostrným liturgickým obřadem.

Služba laiků, kterou svatý papež Pavel VI. upravil dokumentem daným z vlastního podnětu (motu proprio) *Ministeria quaedam* (17. srpna 1972), podle úctyhodné tradice předcházela přípravě k přijetí svátosti kněžství. Byla však svěřována i jiným věřícím s požadovanými vlohami, mužského pohlaví.

Při několika biskupských synodách bylo zdůrazněno, že je třeba prostudovat toto téma z věroučného hlediska, aby odpovídalo povaze uvedených charismat a požadavkům doby a bylo přínosem pro evangelizační úlohu, kterou církevní společenství má.

Na základě přijetí těchto doporučení došlo v poslední době k vývoji nauky, která zdůraznila, že společným základem určitých služeb ustanovených církví je křest a z něho plynoucí všeobecné kněžství. Tyto služby se zásadně odlišují od služby kněžské, udělované svěcením. Ustálená církevní praxe latinské církve tak také potvrdila, že tyto služby laiků, vycházející ze svátosti křtu, mohou být v souladu s §2, kánonu 230 svěřeny všem věřícím k tomu způsobilým, ať už jde o muže či ženy.

Po vyslechnutí názoru pověřených dikasterií jsem v důsledku toho rozhodl o úpravě kán. 230 § 1 Kodexu kanonického práva. Stanovím proto, že znění zmíněného kán. 230 § 1 Kodexu kanonického práva, bude následující: „§ 1. Laici, kteří mají vlohy požadované podle rozhodnutí biskupské konference, mohou být předepsaným liturgickým obřadem natrvalo pověřeni službou lektora a akolyty; toto udělení služeb jim však nedává právo na vydržování nebo odměnu od církve.“

Dále stanovuji úpravu všech souvisejících legislativních opatření, které se k tomuto kánonu vztahují.

Nařizuji, aby vše, co je tímto apoštolským listem daným z vlastního podnětu ustanoveno, bylo trvalé a právoplatné. Všechna ustanovení, která jsou s tím v rozporu, ztrácejí platnost. Obsah dokumentu nabývá platnosti dnem uveřejnění v deníku *L'Osservatore Romano* a souběžným uveřejněním v oficiálním komentáři věstníku *Acta Apostolicae Sedis*.

Dáno v Římě u Svatého Petra 10. ledna 2021, na Svátek Křtu Páně, v devátém roce pontifikátu.

FRANTIŠEK

Dopis Svatého otce Františka
prefektovi Kongregace pro nauku víry
ohledně přístupu žen ke službě lektorátu a akolytátu

Duch Svatý, vztah lásky mezi Otcem a Synem, buduje a oživuje společenství celého Božího lidu, dává v něm zrod mnohým darům a charismatům.¹ Skrze svátost křtu, biřmování a eucharistie dostávají členové Kristova těla dary Ducha Svatého, které jim umožňují přispět různou měrou k budování církve a ke zvěstování evangelia každému tvorů.

Apoštol Pavel v této souvislosti rozlišuje dary milosti („charismata“) a dary služebné („diakoniai“ – „ministeria“, srov. Řím 12,4 a 1 Kor 12,12). Ministeriem – službou – se podle církevní tradice nazývají jednotlivé formy, které charismata dostávají, když jsou veřejně uznána a trvale dána k dispozici společenství věřících.

V některých případech má služba svůj specifický původ ve svátosti kněžství. Jedná se o vysvěcené služebníky: biskupa, kněze, jáhna. V ostatních případech je služba po náležité přípravě svěřena liturgickým úkonem biskupa tomu, kdo byl pokřtěn, biřmován a v kom jsou shledána specifická charismata. V tom případě se hovoří o ustanoveném služebníku. Četné další církevní služby nebo úřady fakticky zastávají mnozí členové církevního společenství pro dobro církve, často po dlouhou dobu a velice efektivně, aniž by byli pověřeni zvláštním obřadem.

Církevní, společenské a kulturní změny v dějinách propůjčovaly službě v katolické církvi různé podoby, aniž by se jakkoli měnil rozdíl mezi služebníkem ustanoveným (laikem) a služebníkem svěceným. Ustanovení služebníci vyjadřují zvláštním způsobem všeobecné a královské kněžství, mající původ ve křtu (srov. 1 Petr 2,9). Svěcení služebníci jsou v Božím lidu ti, kteří jako kněží nebo biskupové „dostávají zvláštní poslání a pravomoc jednat v osobě Krista – Hlavy“, nebo jsou jako jáhni „oprávněni ke službě Božímu lidu v diakonii liturgie, slova a charity“.² K rozlišení těchto úloh se také používá výrazu *všeobecné kněžství věřících*

¹ Srov. papež František, apoštol. exhortace *Evangelii gaudium*, č. 117.

² Benedikt XVI., apoštol. list motu proprio *Omnium in mentem*, 26. října 2009.

a kněžství služebné neboli hierarchické. Spolu s dogmatickou konstitucí Druhého vatikánského koncilu *Lumen gentium* je třeba připomenout, že jsou „ve vzájemném vztahu, neboť jedno i druhé – každé svým vlastním způsobem – má účast na jediném kněžství Kristově“.³ Církevní život čerpá z tohoto vzájemného vztahu a je živěn přínosným napětím mezi těmito dvěma póly kněžství služebného a všeobecného. Třebaže jsou odlišná, mají svůj kořen v jediném kněžství Kristově.

V duchu Druhého vatikánského koncilu upravil papež sv. Pavel VI. praxi týkající se nesvěcených služebníků v latinské církvi. Do té doby se používal výraz „nižší svěcení“. Papež uzpůsobil praxi požadavkům doby. Takové přizpůsobení však nemůže být interpretováno jako překonání předchozí nauky, nýbrž jak dynamika vlastní povaze církve, která je Duchem Pravdy neustále volána k tomu, aby v poslušnosti Zjevení odpovídala na výzvy každé doby. Apoštolský list daný motu proprio *Ministeria quaedam* (15. února 1972) upravuje obě služby (úlohy), které zvláště úzce souvisí se službou slova a oltáře a označují se jako lektorát a akolytát, aniž by bylo vyloučeno, že další služby nemohou být na žádost biskupských konferencí ustanoveny Svatým stolcem.

Změny ve službách nesvěcených služebníků navíc nejsou pouhým důsledkem touhy přizpůsobit se na sociologické rovině požadavkům a kultuře doby a místa, ale jsou vedeny touhou umožnit každé místní/partikulární církvi praktikovat liturgický život, službu chudým a hlásání evangelia ve věrnosti svému poslání od Ježíše Krista; to vše ve společenství s ostatními místními církvemi a v jednotě s církví římskou. Úkolem církevních pastýřů je rozpoznat dary každého pokřtěného, nasměrovat je též na specifickou službu, podporovat je a koordinovat, aby byly ku prospěchu společenství věřících a poslání svěřeného všem učedníkům.

Úloha věřících laiků, kteří „jsou prostě nezměrnou většinou Božího lidu“,⁴ se proto nemůže a nesmí vyčerpat pouze v ustanovených nesvěcených službách.⁵ Jejich lepší uspořádání a konkrétní uplatňování zodpovědnosti každého křesťana, která vzniká křtem a biřmováním, však napomůže církvi znovu objevit ducha společenství, jímž se vyznačuje, a zintenzivnit katechezi i život z víry.⁶ Bude tak možné lépe využít přínosnou součinnost, která se rodí ze vzájemné dynamiky mezi kněžstvím služebným a všeobecným. Tato vzájemnost, v níž má každý odlišnou roli, od konkrétní služby až po službu svátosti oltářní, má ústit v ono zvláštní poslání celé církve, aby Bůh „všechno sjednotil v Kristu“. Právě tato jediná, třebaže odlišná služba světu rozšiřuje obzory poslání církve. Zabrání jí také v tom, aby se uzavírala do nekonstruktivních mechanismů, zaměřených především na získání moci, a pomůže jí zakusit,

³ *Lumen gentium*, č. 10.

⁴ František, apoštol. exhortace *Evangelii gaudium*, č. 102.

⁵ Srov. tamtéž, č. 102.

⁶ Srov. tamtéž.

že je duchovním společenstvím, které „jde spolu s celým lidstvem, sdílí s ním tíž pozemský osud“.⁷ V této dynamice můžeme skutečně pochopit význam výrazu „církve vycházející“.

Dnes, s pohledem na obnovu, kterou předestřel Druhý vatikánský koncil, s větší naléhavostí vnímáme, že je třeba znovu objevit spoluzodpovědnost všech pokřtěných v církvi, zvláště misijní poslání laiků. Zvláštní synoda biskupů pro celou Amazonii (6.–27. října 2019) v páté kapitole závěrečného dokumentu hovoří o nutnosti hledat nové podoby církevní služby. Nejde jen o církve v Amazonii, nýbrž o celou církev v jejích různých situacích. „Je nutné udělovat služby mužům i ženám a podporovat je... Máme upevňovat církve pokřtěných mužů a žen tím, že podpoříme různé služby a vnímání důstojnosti plynoucí ze křtu.“⁸

Jak známo, dokument daný z vlastního podnětu *Ministeria quaedam* vyhrazuje službu lektora a akolyty pouze pro muže, jak bylo následně stanoveno v kánonu 230 § 1 CIC. V poslední době a v mnoha církevních prostředích bylo zdůrazněno, že zrušení této výsady by pomohlo více poukázat na společnou křestní důstojnost členů Božího lidu. Již během XII. generálního zasedání biskupské synody o *Božím slově v životě a poslání církve* (5.–26. října 2008) žádali synodní otcové, aby „služba lektora byla přístupná i ženám“ (srov. propozice č. 17). V posynodní apoštolské exhortaci *Verbum Domini* (30. září 2010) Benedikt XVI. upřesnil, že výkon úkolu (*munus*) předčítajícího při liturgickém slavení, zvláště služba lektora, je v latinském ritu službou laickou (srov. č. 58).

„Úctyhodná církevní tradice“ v průběhu staletí považovala tak zvané „nižší svěcení“ – kam se řadí lektorát a akolytát – za etapy na cestě k „vyšším svěcením“ (podjáhenství, jáhenství, kněžství). Vzhledem k tomu, že kněžské svěcení je vyhrazeno mužům, platilo totéž i pro nižší svěcení.

Jasnější rozdělení mezi službami „nesvěcenými (laickými)“, jak je dnes nazýváme, a mezi službami „svěcenými“ umožňuje, aby bylo zrušeno vyhrazení nesvěcených služeb pouze mužům. Jestliže církve v případě svěcených služebníků „nemá možnost udělit kněžské svěcení ženám“,⁹ v případě služebníků nesvěcených je možné, a dnes se to ukazuje jako vhodné, toto vyhrazení překonat. Toto vyhrazení mělo svůj smysl v určitém kontextu, ale v nových podmínkách je lze přehodnotit. Kritériem však stále zůstává věrnost Kristovu poslání a ochota žít a zvěstovat evangelium předané apoštoly a svěřené církvi s cílem, aby bylo nábožně posloucháno, svatě chráněno a věrně hlášáno.

Svatý Pavel VI. se nikoli bezdůvodně odkazuje na tradici *venerabilis*, nikoli na tradici *veneranda* v úzkém slova smyslu (neboli na tradici, která „musí“ být zachována). Lze ji uznat jako platnou a po mnoho času tomu tak bylo. Nemá však závazný charakter, jelikož vyhrazení služby mužům není součástí samotné povahy lektorátu a akolytátu. Zpřístupnění služby akolyty a lektora mužům i ženám na základě jejich účasti na obecném kněžství zvýší uznání –

⁷ *Gaudium et spes*, č. 40.

⁸ *Závěrečný dokument*, č. 95.

⁹ Srov. sv. Jan Pavel II., apoštol. list *Ordinatio sacerdotalis*, 22. května 1994.

i skrze liturgický (ustanovující) obřad – cenného přínosů mnoha laiků, i žen, v životě a poslání církve.

Z těchto důvodů jsem považoval za vhodné stanovit, že na základě svátosti křtu a biřmování mohou být lektorem a akolytou ustanoveni nejen ti muži, ale i ty ženy, ve kterých po náležitě přípravě shledá církev „pevnou vůli věrně sloužit Bohu a pomáhat křesťanskému lidu“, jak uvádí motu proprio *Ministeria quaedam*.

Rozhodnutí svěřit také ženám tyto služby, které jsou trvalé, jsou uznány veřejně a mají pověření biskupa, umožňuje v církvi efektivnější účast všech lidí na evangelizačním díle. „To dále ženám umožňuje, aby měly skutečný a účinný vliv na organizaci, na rozhodování a na vedení církevního společenství, aniž by ztrácely svůj styl, který je ženám vlastní.“¹⁰ Služebné kněžství a všeobecné kněžství představují tak dva sloupy, na kterých spočívá ustanovení služeb.

Tímto způsobem odpovíme nejen na požadavky současného misijního poslání a přijmeme svědectví, které mnohé ženy prokázaly péčí o službu slova a oltáře, ale také se výrazněji ukáže – i pro ty, kdo směřují ke kněžství –, že lektoři a akolyté jsou zakotveni ve svátosti křtu a biřmování. Ti, kdo jsou ustanoveni jako lektoři a akolyté na cestě k jáhenskému a kněžskému svěcení, lépe pochopí, že mají účast na společné službě s ostatními pokřtěnými, muži a ženami. Kněžství každého věřícího (*communis sacerdotio*) a kněžství svěcených služebníků (*sacerdotium ministeriale seu hierarchicum*) se tak mohou jasněji ukázat jako vzájemně provázané¹¹ pro dobro církve a pro svědectví evangelium.

Úkolem biskupských konferencí bude stanovit patřičná kritéria pro rozlišení a přípravu kandidátů a kandidátek na službu lektora a akolyty a dalších služeb, které ustanoví v duchu dokumentu motu proprio *Ministeria quaedam*, a to po předchozím schválení Svatého stolce a podle požadavků evangelizace na jejich území.

Kongregace pro bohoslužbu a svátosti dohlédne na realizaci výše uvedené úpravy v *editio typica* Římského pontifikátu neboli „*De Institutione Lectorum et Acolythorum*“.

Ujišťuji vás o své modlitbě a ze srdce vám uděluji své apoštolské požehnání, které rozšiřuji na všechny členy a spolupracovníky Kongregace pro nauku víry.

Dáno ve Vatikánu dne 10. ledna 2021, o svátku Křtu Páně.

FRANTIŠEK

¹⁰ František, apoštol. exhortace *Querida Amazonia*, č. 103.

¹¹ Srov. *Lumen gentium*, č. 10.